

ANGLIA:***Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:***

1. Szkoły podstawowe – wiek 5 -11 lat.
2. Szkoły średnie I stopnia – wiek 11 – 16 lat.
3. Szkoły średnie II stopnia – wiek 16 - 18+ lat.
4. Kształcenie dla osób, które przekroczyły wiek obowiązkowej nauki (dorosłych) - wiek 16+ - 18+ lat

Obowiązek: Od 5 do 16 lat.

Podstawy nauczania:

Podstawę kształcenia stanowi różnorodność sposobów realizacji narodowego programu nauczania. Szkoły mogą samodzielnie opracować cały program nauczania w sposób odzwierciedlający specyfikę ich potrzeb i warunków działania. Odpowiadają jednak za to, by program był odpowiednio zrównoważony, miał szerokie podstawy i dawał szansę na uzyskiwanie odpowiednich wyników kształcenia. W przepisach ustalono również specjalne wymagania dotyczące nauczania określonych przedmiotów, które są takie same dla wszystkich szkół finansowanych ze środków publicznych, włącznie ze szkołami stosującymi system selekcji uczniów. Program kształcenia obowiązkowego jest podzielony na cztery kluczowe etapy (key stages – KS): KS1 (wiek: 5-7 lat), KS2 (7-11 lat), KS3 (11-14 lat), KS4 (14-16 lat). Obowiązkowymi przedmiotami krajowego programu nauczania na etapach KS1-KS3 są m.in.: język angielski, matematyka, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, projektowanie i technika, technologie informacyjno-komunikacyjne, historia, geografia, wychowanie plastyczne i projektowanie, muzyka oraz wychowanie fizyczne. Na etapie KS3 obowiązkowymi przedmiotami są również język obcy i wychowanie obywatelskie.

O nadzorze:

1. OFSTED (Office of Standards in Education), zatrudniająca inspektorów Jej Królewskiej Mości niezależna instytucja, ale działająca zgodnie z polityką rządu, sprawuje ścisły nadzór nad szkołami państwowymi i niepaństwowymi, z wyjątkiem szkół elitarnych, np. Eton. OFSTED raz w roku przedkłada Jej Królewskiej Mości, a rządowej komisji do spraw edukacji (Departament for Education) 2-3 razy w roku, raport o stanie edukacji. Szkoły oceniane są zwykle w cyklu trzyletnim, natomiast te o niższych wynikach częściej.
2. Dla szkół inspekcja (ewaluacja) jest na tyle ważna, że może ona przesądzić o dalszej działalności szkoły. Dlatego, mimo że autoewaluacja nie jest obowiązkowa, każdy dyrektor, a w większych szkołach specjalny manager, aktualizuje dane w arkuszu autoewaluacji, posługując się tymi samymi kryteriami i używając tego samego języka, co inspektorzy podczas inspekcji. Inspektorzy Ofsted, podczas inspekcji weryfikują informacje i oceny zawarte w arkuszu i mogą je pozostawić bez zmian, podwyższyć lub obniżyć. Arkusz samooceny szkoły zawiera dane z kilku lat, dzięki czemu można jest śledzić dynamikę zmian. Efektem końcowym inspekcji jest jedna z 4 ocen: wysmienita, dobra, satysfakcjonująca, niesatysfakcjonująca. Uzyskanie najniższej oceny może spowodować zamknięcie szkoły. Po zmianach we wrześniu 2009 roku, warunkiem uzyskania pozytywnej oceny jest zapewnienie dzieciom pełnego bezpieczeństwa w szkole.
3. W angielskim systemie nadzoru końcowe raporty są poddawane wewnętrznemu audytowi pod względem merytorycznym, językowym i stylistycznym. Zdefiniowano znaczenie pojęć: większość, mniejszość itp., wprowadzając przedziały liczbowo/procentowe ułatwiające analizę danych ilościowych. W związku z tym raport jest czytelny, jednoznaczny i zrozumiały dla każdego czytelnika.
4. Podczas inspekcji dyrektor ma za zadanie wykazać, że pod jego przywództwem szkoła realizuje zadania i cele, a uczniowie osiągają postępy w nauce. Na ocenę całej szkoły może mieć wpływ negatywna ocena 1-2 nauczycieli i niezadowolające wyniki jednego z kluczowych przedmiotów.

O nauczycielach:

5. W szkole podstawowej we wszystkich klasach wszystkich przedmiotów uczy 1 nauczyciel (może się co roku zmieniać). Klasy mogą liczyć nawet do 30 (niekiedy więcej) uczniów w różnym wieku, bo prawo do nauki jest od lat 5, a mogą w szkole znaleźć się także dzieci 4 – letnie.
6. Na uwagę zasługuje rzeczywiste zindywidualizowanie procesu kształcenia, nawet pomimo łączenia dzieci w różnym wieku. W szkole podstawowej zatrudnia się asystenta, który wspomaga uczniów i nauczyciela w procesie edukacyjnym (w starszych, mniej licznych, klasach może być 1 asystent na 2 – 3 nauczycieli). Niezbędne kwalifikacje asystenta, to takie, które umożliwią udzielenie pomocy dzieciom w nauce języka angielskiego i matematyki. W szkołach, które były odwiedzane w ramach wizyt studyjnych, taką rolę pełnili nierzadko polscy nauczyciele, którzy wyjechali tam w celach zarobkowych.
7. Warto podkreślić prężnie działające oddziałowe zespoły nauczycieli w szkołach średnich. Zebrania zespołów, w celu analizowania postępów każdego ucznia w danym oddziale, mogą odbywać się nawet z częstotliwością raz w miesiącu, standardem są spotkania raz na 6 tygodni.
8. Pensum nauczyciela wynosi zazwyczaj 23 godziny. Niższe pensum realizują m. in. nauczyciele, którzy swoim doświadczeniem wspierają w realizacji zadań szkoły nauczycieli mniej doświadczonych – pełnią funkcje na przykład liderów przedmiotowych /rodzaj doradcy metodycznego/.

Rzeczy ciekawe:

1. W Anglii funkcjonują „federacje” wspierających się wzajemnie szkół. Szkoły odnoszące wyśmienite wyniki podczas inspekcji, wspierają te (za dodatkowe pieniądze), które nie radzą sobie i uzyskują wyniki niezadawalające. W ramach takiego wsparcia możliwa jest wymiana pomiędzy szkołami na określony czas części kadry pedagogicznej.

2. W Anglii nie ma drugoroczności. Wiedzę i umiejętności uczniów weryfikuje się systemem egzaminów zewnętrznych, sprawdzanych przez niezależnych egzaminatorów po kolejnych etapach kształcenia oraz egzaminów wewnętrznych, przeprowadzanych (częściej) przy pomocy jednolitych testów, sprawdzanych przez nauczycieli szkół. Egzaminy te służą do uzyskiwania informacji o postępach uczniów i oceny skuteczności działań szkoły, nie mają jednak wpływu na promocję.
3. Języki obce, z uwagi na powszechną znajomość języka angielskiego w świecie, nie są mocną stroną Anglików.
4. W znakomitej większości angielskich szkół obowiązują mundurki. Różne w różnych szkołach, zgodnie z podjętą autonomicznie decyzją. Ponieważ zajęcia trwają przeważnie od 8.50 - 9 rano do 3 - 3.15 po południu, (w piątki do 12.30), swoisty koloryt przyjmuje angielska ulica w czasie powrotu uczniów ze szkoły.

WALIA

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe – wiek 5 -11 lat.
2. Szkoły średnie I stopnia – wiek 11 – 16 lat.
3. Szkoły średnie II stopnia – wiek 16 -18+ lat.
4. Kształcenie dla osób, które przekroczyły wiek obowiązkowej nauki (dorosłych) – wiek 16+ - 18+ lat.

Obowiązek: Od 5 do 16 lat.

Podstawy nauczania:

Podobnie jak w Anglii wszystkie szkoły mogą samodzielnie opracować cały program nauczania w sposób odzwierciedlający specyfikę ich potrzeb i warunków działania, są natomiast zobowiązane zadbać o to, by program był odpowiednio zrównoważony i miał

szerokie podstawy. Określone są wymagania dotyczące nauczania przedmiotów, które są takie same dla wszystkich szkół finansowanych ze środków publicznych.

O nadzorze:

1. Nadzór pedagogiczny w Walii opiera się głównie na inspekcjach szkolnych, które są odpowiednikiem naszych ewaluacji. Zajmuje się tym Estyn - Inspektorat Jej Królewskiej Mości ds. Edukacji i Szkoleń w Walii, niezależna instytucja, finansowana przez Zgromadzenie Narodowe Walii. Celem Estyn jest sprawdzanie jakości i spełniania standardów w dziedzinie edukacji i szkolenia w Walii.
2. W skład zespołu badawczego wchodzi od 4 do 6 inspektorów. Inspektorzy podczas badania przeprowadzają wywiady i ankiety (dyrektor, nauczyciele, uczniowie, rodzice), obserwują lekcje (na jednego inspektora przypada ok. 10 obserwacji), analizują wyniki autoewaluacji, dokumentację szkolną oraz zeszyty i prace wykonane przez uczniów. Inspekcja kończy się raportem opartym na strukturze wskaźników i ocen oraz rekomendacji. Jej wyniki decydują w dużym stopniu o dalszym losie szkoły. Ze względu na niezadawalające wyniki, w trakcie pobytu grupy w Swansea była likwidowana szkoła, do której uczęszczało 900 uczniów.
3. Na 4 dni przed rozpoczęciem inspekcji, dyrektor otrzymuje tzw. komentarz przedinspekcyjny, czyli dokument powstały na bazie otrzymanych wcześniej z tej szkoły dokumentów, który określa ścieżki badawcze w danej szkole.
4. Inspekcji podlegają także lokalne władze samorządowe, pod których opieką znajdują się ewaluowane szkoły. W przypadku złych wyników przedstawionych w raportach po inspekcji, minister może podjąć decyzję o wprowadzeniu wskazanego przez siebie komisarza, który będzie zarządzał oświatą w tym samorządzie.
5. W styczniu 2009 r. Biuro Estyn, opublikowało wnioski z konsultacji na temat propozycji dotyczących kolejnego cyklu inspekcji szkolnych rozpoczynającego się w 2010 roku. Dokument zaleca: krótsze inspekcje uzupełnione o tzw. działania naprawcze w szkołach o niskich wynikach, skrócone okresy zawiadamiania o inspekcji

oraz jasne i bardziej precyzyjne raporty z przeprowadzonych inspekcji oparte na uproszczonej strukturze wskaźników i ocen.

O nauczycielach:

1. Nauczyciele nie są urzędnikami państwowymi. Zatrudniani są przez władze lokalne lub poszczególne szkoły.
2. Nauczycielami mogą być absolwenci 3 lub 4-letnich studiów licencjackich na kierunku pedagogicznym kończących się uzyskaniem tytułu nauczyciela lub innych studiów z dodatkowymi rocznymi studiami pedagogicznymi.
3. Nauczyciele szkół podstawowych kształcą się zwykle jako nauczyciele przedmiotów zintegrowanych, a nauczyciele szkół średnich specjalizują się w poszczególnych przedmiotach.
4. Pensum nauczycieli to ok. 23 godziny, ale nie jest identyczne dla wszystkich nauczycieli.

Rzeczy ciekawe:

1. W oświacie walijskiej, podobnie jak w angielskiej, funkcjonuje system wsparcia i interwencji oparty na pracy liderów systemowych, którymi głównie są dyrektorzy najlepszych szkół w regionie.
2. W Walii nie ma specjalnych programów do pracy z uczniem zdolnym. Zakłada się, że każdy jest zdolny, ale w innych dziedzinach. Zadaniem nauczyciela jest rozwinięcie tych zdolności.
3. Walijski nauczyciel pytany o różnice między polską szkołą a walijską odpowiada, że u nas uczy się, jak nie popełniać błędów. Oni natomiast chcą, żeby ich uczniowie popełniali błędy, a potem wyciągali z tego wnioski.

SZKOCJA

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe - wiek 5 -11 lat.
2. Szkoły średnie I stopnia – wiek 12 -16 lat.
3. Szkolnictwo średnie II stopnia i policealne, w tym niezależne ośrodki kształcenia zawodowego.

Obowiązek: od 5 do 16 lat.

Podstawy nauczania:

Program nauczania jest określany w formie wytycznych i wskazówek publikowanych przez Szkockie Ministerstwo Edukacji i Szkockie Biuro ds. Uczenia się i Nauczania w różnych dokumentach programowych, według których wyodrębnia się jedynie dwa przedmioty które mają być nauczane w szkole: edukacja religijna wraz z praktykami religijnymi oraz język celtycki w rejonach, gdzie jest używany. Program ten jest stale doskonalony. Ostatnie wskazówki dla nauczycieli /odnośnie „ Programu dla doskonałości”/ opublikowano w 2009 r.

O nadzorze:

1. Inspekcją szkół od 1 lipca 2011 roku zajmuje się nowo powołana do tego celu instytucja „Education Scotland”, powstała na skutek połączenia dotychczas zajmującego się nadzorem Inspektoratu Jej Wysokości (Her Majesty’s Inspectorate of Education, HMIE) oraz instytucji zajmującej się wspieraniem szkół w rozwoju „Teaching and Learning Scotland”. W ten sposób zintegrowane nie tylko funkcje ewaluacji i wspomaganie szkół, ale też połączono instytucję z wieloletnią tradycją (HMIE powstała w 1840 roku) z młodą organizacją, o odmiennej kulturze organizacyjnej. Inspektorat odpowiada za nadzór zewnętrzny nad usługami

edukacyjnymi działając niezależnie i bezstronnie, a w zakresie standardów swoich działań podlega jedynie ministrom.

2. Badanie w szkole trwa nie dłużej niż 5 dni, ale jeśli zespół inspektorów uzna, że ich ustalenia pokrywają się ściśle z danymi z ewaluacji wewnętrznej, to mogą odstąpić od dalszych działań już drugiego dnia i w zamian zaproponować szkole wsparcie w rozwoju zawodowym kadry szkolnej lub w innym obszarze, wybranym przez szkołę.

O nauczycielach:

1. Nauczyciele szkolni w sektorze publicznym w Szkocji są mianowani i zatrudniani przez władze lokalne. Mimo, że nie mają statusu pracowników służby cywilnej, to ich warunki pracy są negocjowane na szczeblu krajowym przez Szkocki Komitet Negocjacyjny ds. Nauczycieli (SNCT), trójstronną komisję składającą się z przedstawicieli władz lokalnych jako pracodawców oraz organizacji nauczycielskich i rządu szkockiego.
2. Wszyscy nauczyciele, którzy dopiero uzyskali kwalifikacje zawodowe, mogą pracować przez jeden rok szkolny na stanowisku nauczyciela stażysty w ramach Programu wprowadzania nauczycieli do zawodu.
3. Nauczyciele nominowani na stanowisko dyrektora szkoły muszą spełnić standardy obowiązujące dla tego stanowiska.
4. W Szkocji obowiązują dwie drogi kształcenia nauczycieli: studia licencjackie (czteroletnie) i roczne podyplomowe (PGCE). Przygotowuje się nauczycieli do pracy z dziećmi w wieku 3-12 oraz 12 – 16 poprzez realizację przedmiotów z państwowego programu kształcenia dla dzieci i młodzieży do 16 roku życia, takich jak: nauka i technologia, historia, geografia, sztuka, muzyka, wychowanie fizyczne i religia. Wszystkie osoby, które zamierzają uczyć w finansowanych ze środków publicznych szkołach podstawowych i średnich, muszą posiadać kwalifikacje pedagogiczne.

5. Nauczyciel, który ukończył studia w Anglii, a pragnie pracować w Szkocji uzyskuje status warunkowy. Pełne prawa nauczycielskie zdobywa po dwuletnim okresie próbnym.

Rzeczy ciekawe:

1. W Szkocji 97% dzieci w wieku 3 i 4 lat uczęszcza do przedszkoli.
2. Zgodnie z prawem obowiązkowo uczą się etyki i religii.
3. W Szkocji duże znaczenie przywiązuje się do ewaluacji wewnętrznej. Istnieje przekonanie, że szkoły, które w procesie refleksji nad własną pracą doskonalą swoje działanie, są miejscami sprzyjającymi uczeniu się.
4. W Szkocji istnieje niezawisła /jedyna w świecie/ instytucja, która ma uprawnienia regulacji dostępu do zawodu i akredytację nauczycieli na tym terenie (General Teaching Council Scotland (GTCS)). Zrzesza wszystkich nauczycieli pracujących w Szkocji. Jej głównym celem jest całkowita profesjonalizacja zawodu przez regulacje dotyczące kwalifikacji niezbędnych do pracy w zawodzie nauczyciela, okresu niezbędnego przygotowania praktycznego, podnoszenia kwalifikacji nauczycieli, kształcenia kadry kierowniczej oraz sposobu tworzenia i wdrażania programów nauczania.

IRLANDIA

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe – wiek 4 -11 lat.
2. Szkoły średnie I stopnia – wiek 11 – 16.
3. Szkoły średnie II stopnia – wiek 16 -18+ lat.
4. Kształcenie dla osób, które przekroczyły wiek obowiązkowej nauki (dorosłych) –wiek 16+ - 18+ lat.

Obowiązek: Od 6 do 16 lat.

Podstawy nauczania:

Podstawą nauczania jest Program Nauczania Irlandii Północnej, opracowany w podziale na określone obszary nauczania, kładzie szczególny nacisk na kształcenie umiejętności.

O nadzorze:

1. W Irlandii Północnej nadzorem pedagogicznym zajmuje się Inspektorat ds. Edukacji (Education and Training Inspectorate, ETI), stanowiący część Ministerstwa Edukacji.
2. Narzędzia wykorzystywane podczas ewaluacji zewnętrznej nie są udostępniane szkołom. Raport z ewaluacji trafia do szkoły dopiero po kilku miesiącach od badania.
3. Ewaluacja całościowa w Irlandii obejmuje 5 obszarów działalności szkoły: jakość zarządzania szkołą, jakość planowania, jakość realizacji programu nauczania, jakość nauczania i uczenia się oraz jakość wsparcia udzielanego uczniom. Poza tym w Irlandii prowadzone są ewaluacje przedmiotowe, inspekcji poddaje się wszystkie elementy mające wpływ na jakość nauczania danego przedmiotu: przygotowanie nauczycieli, dobór podręczników, baza dydaktyczna, możliwość wyboru przedmiotu przez uczniów. Dokonuje się obserwacji procesu nauczania i uczenia się (4-6 lekcji w ciągu jednego dnia). Analizuje się formy oceniania, zasady udzielania informacji zwrotnej uczniowi i jego rodzicom oraz dokumenty świadczące o planowaniu pracy przez nauczyciela. Irlandzcy inspektorzy dokonują także ewaluacji tematycznych mających na celu sprawdzenie jakości prowadzonych działań edukacyjnych w obszarze danego zagadnienia, np. jakość edukacji zdrowotnej. Ostatnim typem są inspekcje incydentalne – niezapowiedziane wizytacje. Obejmują tylko wybrane aspekty pracy szkoły (nauczenie, uczenie się, osiągnięcia, wsparcie uczniów z trudnościami). Zdaniem Irlandczyków pokazują one autentyczną pracę szkoły i dają prawdziwy obraz jakości kształcenia.
4. Irlandzka ewaluacja koncentruje się głównie na ocenie jakości procesu kształcenia nie przywiązując większej uwagi do współpracy szkoły z otoczeniem.

5. Celem irlandzkiej ewaluacji jest dostarczenie szkole informacji na temat jej dobrych i słabych stron. Szkoła otrzymuje wnioski i rekomendacje z ewaluacji, ale nie otrzymuje żadnej oceny ani litery.

O nauczycielach:

1. Zawód nauczyciela cieszy się tutaj ogromnym autorytetem. W Irlandii funkcjonują dwa modele kształcenia nauczycieli. Pierwszy z nich zakłada czteroletnie równoległe studiowanie przedmiotów pedagogicznych i ogólnych. Drugi model – czteroletnie studia w ramach danego przedmiotu, a potem zdobywanie kompetencji pedagogicznych na studiach magisterskich.
2. College, które kształcą nauczycieli, mają bardzo wysokie wymagania rekrutacyjne (na studia dostają się najlepsi uczniowie szkół średnich).
3. Podczas nauki prowadzona jest stała obserwacja i wnikliwa ocena praktyk studenckich. W trakcie rocznych studiów pedagogicznych student odbywa praktyki w szkole w wymiarze 8,5 godziny tygodniowo. Praktyki nadzorowane są przez mentorów z uniwersytetu (Instytut Pedagogiki), którzy siedem razy w roku dokonują oceny obserwowanych lekcji. Ważnym aspektem jest również kształtowanie umiejętności autoewaluacji. Warto podkreślić także to, iż w Collegiach uczą nauczyciele praktycy, a nie teoretycy.
4. Niezbędnymi wymaganiami, by zostać nauczycielem szkoły średniej są: dyplom ukończenia uczelni wyższej, odbycie jednego roku próbnego oraz uznanie kwalifikacji przez krajową radę nauczycielską. W przypadku nauczycieli szkół podstawowych wymaganym poziomem wykształcenia jest licencjat z przygotowaniem pedagogicznym.
5. Spośród wszystkich absolwentów studiów nauczycielskich tylko 4% znajduje stałą pracę. Pozostali przez 6-7 lat pracują na umowę na czas określony.
6. Przeciętne pensum dydaktyczne nauczyciela w Irlandii wynosi 23 (22-25) godziny.

Rzeczy ciekawe:

1. W Irlandii sieć szkół jest bardzo rozdrobniona. Funkcjonuje wiele bardzo małych szkół podstawowych (ponad 400 szkół zatrudniających 1 - 2 nauczycieli, 300 szkół podstawowych z 3 nauczycielami, ok. 1200 szkół w których pracuje od 4 do 7 nauczycieli). Tylko 260 szkół podstawowych zatrudnia powyżej 20 nauczycieli. Spośród ok. 750 szkół średnich, wiele liczy poniżej 100 uczniów (14 poniżej 50). Największa (tylko jedna) szkoła średnia w Irlandii skupia 1400 uczniów i jest pod tym względem szkołą wyjątkową.
2. Większość szkół (95%) jest finansowanych z budżetu państwa, ale tylko 2 spośród nich to szkoły państwowe. Pozostałe prowadzone są przez kościół katolicki, fundacje wyznaniowe, osoby prywatne. Irlandia jest jedynym krajem Unii Europejskiej utrzymującym wyznaniowy charakter systemu szkolnego. Mimo że Departament Edukacji sprawuje pieczę nad systemem edukacji, znaczący wpływ na kształt i zakres programu nauczania ma kościół.
3. Na wszystkich etapach kształcenia obowiązkowym przedmiotem jest religioznawstwo.
4. Edukacja w Irlandii może zaczynać się od 4 roku, a jest obowiązkowa od 6 do 16 roku życia. W Irlandii nie ma sieci przedszkoli, a funkcję opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym realizują szkoły podstawowe. Edukacja tak małych dzieci prowadzona jest w oparciu o specjalne metody pracy i zabawę.
5. Między pierwszym a drugim etapem kształcenia w szkole ponadpodstawowej uczniowie mogą skorzystać z „roku przejściowego”. Rok przejściowy to czas kiedy uczniowie przygotowują się do innego sposobu nauki, obowiązującego w II etapie szkoły ponadpodstawowej. Są to zajęcia rozwijające, celem których jest lepsze przygotowanie do egzaminów.
6. Promocja do następnej klasy lub następnego kluczowego etapu odbywa się automatycznie i nie jest uzależniona od wyników oceny.

NIEMCY

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe dla dzieci w wieku 6 - 10 -12 lat zależnie od Landu.
2. Szkoły średnie 1 stopnia dla dzieci w wieku 10/12-15/16 lat zależnie od Landu.
3. Szkoły średnie 2 stopnia – wiek 15/16 – 18/19 lat

Obowiązek: kształcenie w pełnym wymiarze jest obowiązkowe w wieku od 6 do 15 lub 16 lat (zależnie od Landu), a kształcenie w niepełnym wymiarze jest obowiązkowe do 18 lat (dla osób, które nie uczęszczają do szkoły w pełnym wymiarze).

Podstawy nauczania:

Ministerstwa w Landach ustalają program nauczania, zalecają metody dydaktyczne i zatwierdzają podręczniki. Do przedmiotów nauczanych w szkole podstawowej należą: czytanie, pisanie, arytmetyka, wprowadzenie do przedmiotów przyrodniczych i społecznych, wychowanie plastyczne, wychowanie muzyczne, wychowanie fizyczne i edukacja religijna. Programy nauczania na poziomie średnim zależą od rodzaju szkoły, ale zwykle stanowią kontynuację przedmiotów ze szkoły podstawowej i obejmują co najmniej jeden język obcy oraz przedmioty przyrodnicze i społeczne.

Programy i treści nauczania opracowywane są w taki sposób, aby spełniały kryteria zawarte w, przyjętych przez Stałą Konferencję, krajowych standardach kształcenia dla szkoły podstawowej i szkół średnich prowadzących do uzyskania świadectw: Hauptschulabschluss (otrzymywane po ukończeniu 9 klasy Hauptschule lub jakiegokolwiek innej szkoły średniej I stopnia) i Mittlerer Schulabschluss (otrzymywane po ukończeniu 10 klasy Realschulen lub, w niektórych przypadkach, innej szkoły średniej I stopnia). Standardy kształcenia precyzują cele edukacyjne, programy nauczania natomiast opisują i określają sposoby ich osiągnięcia.

O nadzorze:

1. System szkolnictwa w Niemczech pozostaje pod nadzorem państwa, a za realizację zadań w tym zakresie odpowiadają poszczególne kraje. Odnosi się to również do wielu szkół prywatnych. W poszczególnych krajach związkowych jest różny, ponieważ zachowują one w tej kwestii niezależność od władzy centralnej, a decyzje w sprawach dotyczących edukacji podejmują odpowiednie dla danego Landu ministerstwa zajmujące się oświatą. Państwo (Związek) ponosi odpowiedzialność za tworzenie ustawowych ram prawnych działania szkół oraz za szkolnictwo wyższe.
2. Do zadań władz nadzorujących szkoły w każdym Landzie należy przeprowadzanie inspekcji oraz sprawowanie nadzoru pedagogicznego, nadzoru w zakresie zgodności działań z regulacjami prawnymi i nadzoru w sprawach kadrowych w systemie szkolnym. Władze oświatowe danego Landu odpowiadają więc za politykę edukacyjną na swoim terenie.
3. Ministrowie poszczególnych krajów związkowych podczas wspólnych spotkań podejmują ustalenia w zakresie oświaty, które obowiązują dopiero z chwilą zatwierdzenia ich przez parlamenty Landów.

O nauczycielach:

1. Cała kadra zatrudniona w instytucjach wychowania przedszkolnego posiada średnie wykształcenie.
2. Nauczyciele szkół podstawowych i średnich kształcą się na uniwersytetach oraz w kolegiach sztuk pięknych i kolegiach muzycznych; zdają egzamin państwowy, na ogół z dwóch przedmiotów i pedagogiki. Nauczyciele szkół podstawowych są nauczycielami przedmiotów zintegrowanych, a nauczyciele szkół średnich specjalizują się w określonych przedmiotach.
3. Nauczyciele są na ogół zatrudniani przez land i mają z reguły status urzędnika państwowego.

4. W ostatnich latach w ramach kształcenia nauczycieli wprowadzono nowe etapowe programy studiów. Jeśli kwalifikacje otrzymywane po ich ukończeniu zachowują standardy kształcenia uzgodnione przez Stałą Konferencję Ministrów Edukacji i Kultury, są wówczas wzajemnie uznawane przez kraje związkowe. Od nauczycieli wymagane są studia uniwersyteckie. Oprócz przygotowania przedmiotowego wymaga się dwuletnich studiów pedagogicznych. Aby być kwalifikowanym nauczycielem należy zdać egzaminy państwowe.
5. W Niemczech kładzie się nacisk na permanentne doksztalcanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli, które na ogół odbywa się na uniwersytetach. W organizację doskonalenia nauczycieli włączają się też związki zawodowe oraz samorzady gmin. Ośrodkiem działającym dla całego kraju jest Niemieckie Stowarzyszenie Popierające Doskonalenie Zawodowe Nauczycieli.
6. W Niemczech przez pierwsze dwa lata uczniowie mają na ogół jednego nauczyciela. Dopiero w trzecim roku nauki pojawiają się nauczyciele specjaliści, którzy nauczają różnych przedmiotów.

Rzeczy ciekawe:

1. W szkołach niemieckich obowiązuje sześciostopniowa skala ocen od 1 do 6, lecz w kolejności odwrotnej niż w Polsce. Najlepszą oceną jest 1, najgorsza 6.
2. Rozwinięta jest współpraca między uniwersytetami, szkolnictwem średnim i podstawowym także w zakresie wykorzystywania badań naukowych bezpośrednio w pracy szkolnej. Chodzi tu o realizację celów i zadań w zakresie społeczno-emocjonalnego rozwoju dzieci i młodzieży. W szkołach niemieckich zwraca się uwagę na przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie poprzez przekazywanie wiedzy i umiejętności oraz wyposażenie jednostki w narzędzia do zdobywania wiedzy.
3. W związku ze wzrastającą autonomią szkoły i odpowiedzialnością dyrektora, pojawiła się potrzeba doksztalcania kadry kierowniczej. Powstała oferta studiów

magisterskich w zakresie zarządzania ekonomicznego w administracji, skierowana do osób, które już pracują w szkolnictwie. Studia obejmują 9 modułów, a kształcenie prowadzone będzie w formie najczęściej szkoleń tradycyjnych i internetu (blended learnig).

4. Religia w Niemczech jest moralnym przedmiotem obowiązkowym.
5. Konsekwencją podziału kompetencji pomiędzy państwo (Bund) i Landy są znaczne różnice w programach nauczania i celach kształcenia w poszczególnych landach. Dlatego też uczeń zmieniający miejsce zamieszkania poza Land, w którym dotychczasowo mieszkał, musi się liczyć nie tylko ze zmianą podręczników, lecz także z całkowitą zmianą organizacji systemu kształcenia.

HOLANDIA

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe (w tym specjalne) dla dzieci w wieku 5-12 lat. Prawo do nauki od lat 4, z czego korzysta ponad 95% dzieci.
2. Szkoły średnie przygotowujące do podjęcia studiów uniwersyteckich dla uczniów w wieku 12-18 lat
3. Szkoły średnie przygotowujące do podjęcia studiów w wyższych szkołach zawodowych dla uczniów w wieku 12-17 lat
4. Szkoły średnie przygotowujące do podjęcia nauki w szkole zawodowej dla uczniów w wieku 12-16 lat
5. Szkoły średnie prowadzące kształcenie specjalne dla uczniów w wieku 12-18/20 lat

Obowiązek szkolny: pełne 12 lat szkolnych - od pierwszego dnia miesiąca następującego po piątych urodzinach dziecka do końca roku szkolnego, w którym uczeń kończy 16 lat + 1 rok obowiązek nauki co najmniej dwa razy w tygodniu.

Podstawy nauczania:

Ministerstwo Edukacji określa ramowy program oraz szczegółowe treści przedmiotów obowiązkowych, zapisane w celach osiągnięć uczniów dla szkół podstawowych i średnich. Cele te definiują w ogólnym zakresie podstawę programową na poziomie szkół podstawowych i średnich I stopnia. Szkoły mają dowolność w wyborze podręczników i innych materiałów dydaktycznych, mogą decydować o liczbie zajęć przeznaczonych na każdy z przedmiotów takich jak: język holenderski; język angielski (nauczany w dwóch ostatnich latach szkoły podstawowej); arytmetyka i matematyka; nauki społeczne i środowiskowe (zawierająca na przykład, geografię, historię, nauki ścisłe (w tym biologię), wychowanie obywatelskie, społeczne i przygotowanie do życia codziennego (w tym bezpieczeństwo na drodze); zdrowy tryb życia; struktury społeczne (w tym nauki polityczne) oraz ruchy ideologiczne i wyznaniowe; ekspresja twórcza (w tym, na przykład, muzyka, rysunek i robótki ręczne;) sport i zajęcia ruchowe; Jedynym ograniczeniem, poza zdefiniowanymi 58 celami osiągnięć, jest minimalny wymiar zajęć lekcyjnych w roku i poziomy odniesienia, które opisują, co uczniowie powinni umieć i co powinno zostać przećwiczone przed zakończeniem szkoły podstawowej. Podobnie w trakcie kształcenia na poziomie szkoły średniej, która samodzielnie przetwarza cele (58) na przedmioty, projekty, obszary nauki czy na nauczanie oparte na kompetencjach. Reszta programu nauczania także podlega wymaganiom określonym w legislacji, które różnią się zależnie od typu kształcenia.

O nadzorze:

1. Holenderski Inspektorat Edukacji prowadzi badania nad opracowywaniem analizy ryzyka szkół i kieruje 80% działań na te jednostki, które cechują się niskimi lub niezadowolającymi wynikami nauczania (jest ich ok. 20%). Holendrzy za podstawę szkolnictwa uznają autonomię szkół i wolność wyboru rodziców. Nie wahają się przed postrzeganiem nadzoru jako strażnika jakości kształcenia, który ma prawo do oceniania pracy szkół.
2. Wyniki przeprowadzonych w Holandii badań dowodzą, że inspekcje szkolne oraz publikowane w Internecie raporty mają pozytywny wpływ na wzrost jakości pracy

szkół. Indywidualna zdolność szkoły do zmiany motywowana jest, niewątpliwie, bo nikt tego nie ukrywał, sankcjami finansowymi za niespełnianie standardów. W Holandii szkoły osiągające niezadowalające wyniki są zobowiązane do ich poprawy w ciągu 2 lat. Brak takiej poprawy skutkuje odebraniem części budżetu lub nawet zamknięciem szkoły.

3. Za jakość nauczania i efekty pracy w konkretnej szkole odpowiada organ prowadzący. Odpowiada on też za kwestie finansowe, za przestrzeganie statutów oraz innych przepisów prawa. Organ ten zatrudnia dyrektorów dających gwarancję wysokiej jakości pracy i uzyskiwania wysokich efektów kształcenia.

Nauczyciele:

1. Nauczyciele szkół podstawowych kończą 4-letnie studia w wyższych szkołach zawodowych (HBO) i mogą posługiwać się tytułem licencjata edukacji. Posiadają kwalifikacje do nauczania wszystkich przedmiotów (poza wychowaniem fizycznym) i wszystkich grup wiekowych w szkołach podstawowych, kształcenia specjalnego zarówno na poziomie szkoły podstawowej, jak i średniej. Nauczycieli szkół średnich oraz kształcenia dorosłych i kształcenia zawodowego przygotowuje się w wyższych szkołach zawodowych (HBO) i uniwersytetach. Studia nauczycielskie w HBO obejmują zarówno kształcenie przedmiotowe, jaki i ogólne przygotowanie pedagogiczne. Nauczyciele posiadający kwalifikacje II stopnia są uprawnieni do nauczania w pierwszych trzech klasach HAVO i VWO oraz wszystkich klasach VMBO i zawodowych szkół średnich. Absolwenci uniwersyteckich studiów nauczycielskich uzyskują kwalifikacje I stopnia i są uprawnieni do nauczania na wszystkich poziomach szkoły średniej.
2. Zasady zatrudniania nauczycieli są ustalane na podstawie krajowych regulacji prawnych (w wypadku szkół państwowych) lub legislacji odnoszącej się do podmiotów prywatnych (w wypadku szkół prywatnych).
3. Nauczyciele muszą pozostać w szkole w określonym przez dyrektora czasie w wymiarze 38 godzin w tygodniu - tyle wynosi w Holandii tygodniowy wymiar czasu

pracy (tj. ok. 1700 godzin w ciągu roku - minus czas spędzony na szkoleniach) np. między godziną dziewiątą a siedemnastą z przerwą na lunch, mimo, iż ich pensum dydaktyczne wynosi ok. 25 godzin. W tym czasie nauczyciele ze sobą rozmawiają, w klasach, bądź przy pulpitach na korytarzach, zajmują się poprawianiem sprawdzianów, uzupełnianiem dokumentacji, pomocą uczniom w nauce.

4. Świadomi możliwości zawodowego wypalenia nauczyciele, minimum 10% czasu, który w ciągu roku obowiązani są pracować w szkole, przeznaczają na własny rozwój zawodowy (to jest ok.170 godzin).

O sposobie wykorzystania połowy tego czasu decyduje dyrektor.

5. Aby zostać nauczycielem w szkole w Hiszpanii, należy przystąpić do konkursu (w skład komisji konkursowej wchodzi dyrektor, przedstawiciele nauczycieli oraz rodziców).
6. W każdej klasie uczniowie podzieleni są na 3 poziomy: dzieci, które potrzebują dodatkowej pomocy lub opieki, dzieci o przeciętnych zdolnościach, dzieci utalentowane. Nauczyciel zobowiązany jest dostosować treści i metody pracy do każdego z tych poziomów.

Rzeczy ciekawe:

1. Mimo, iż samorząd lokalny nie prowadzi żadnych szkół, to jest zainteresowany wynikami kształcenia na terenie swojego oddziaływania. Podejmuje działania w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz marginalizowania wykluczenia. Odpowiada też za utrzymanie bazy szkół i terenów szkolnych (łącznie z boiskami) oraz za wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci ze środowisk nieuprzywilejowanych (są to na przykład dzieci, których rodzice mają podstawowe wykształcenie). To obowiązki. Poza tym samorząd może prowadzić na swoim terenie programy, również te finansowane przez rząd, które poprawiają jakość edukacji.
2. Dziecko holenderskie (ponad 95%) w wieku lat czterech trafia do systemu szkolnego, choć nauczanie jest obowiązkowe od lat pięciu. Taką decyzję podejmuje większość

rodziców uważając to za przywilej. (Przedszkola dla dzieci w wieku 2 – 4 lata są drogie i finansowane przez rodziców). W Holandii nie ma obwodów szkolnych. Rodzice sami wybierają szkołę dla swojego dziecka.

3. Uwagę zwraca restrykcyjne przestrzeganie zasad związanych ze spełnianiem obowiązku. Jeżeli młody Holender uchyla się od spełniania obowiązku szkolnego, jest „ścigany” z tego powodu do czasu zdobycia zawodu (nie dłużej niż do 23. roku życia). Rodzic w Holandii wie, że przyczynę nieobecności dziecka w szkole wyjaśnia się natychmiast, w przeciwnym wypadku kara, nawet w wysokości 500 euro, jest nieodwołalna. Często praktykuje się, jeżeli to możliwe, uprzedzanie szkoły o nieobecności dziecka.
4. Warte podkreślenia jest wsparcie ucznia w kierowaniu własnym rozwojem. Już szkoły podstawowe, na podstawie wyników testu CITO (Narodowy Instytut Pomiarów Kształcenia), osiągnięć szkolnych, zainteresowań i motywacji ucznia doradzają rodzicom, który typ szkoły będzie odpowiedni dla ich dziecka.

HISZPANIA

1. Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:
2. Szkoły podstawowe (trzy 2-letnie etapy) - wiek 6 -12 lat
3. Szkoły średnie 1 stopnia (gimnazja); wiek 12-16 lat,
4. Kształcenie prowadzące do egzaminu maturalnego – 2 lata
5. Specjalistyczne kształcenie zawodowe – 1,5 -2 lata

Obowiązek szkolny: 6 -16 lat tj. SP oraz szkoła średnia I stopnia

Podstawy nauczania:

Programy nauczania tworzy się na trzech poziomach. Rząd centralny ustala krajową podstawę programową, która odpowiada za 55% programu we Wspólnotach Autonomicznych z drugim językiem urzędowym i za 65% programu w reszcie Wspólnot. Każda Wspólnota Autonomiczna rozwija podstawę programową w celu utworzenia własnego

programu nauczania (pierwszy poziom tworzenia programu). Dodatkowo, każda szkoła przystosowuje podstawowy program nauczania do kontekstu socjoekonomicznego i kulturalnego, rozszerza go w ramach drugiego poziomu tworzenia programu. Trzeci poziom to rozpisywanie programu przez nauczyciela dla uczniów w obrębie klasy. Na poziomie szkoły podstawowej są obowiązkowe: środowisko naturalne, społeczne i kulturalne; edukacja artystyczna; wychowanie fizyczne; język hiszpański z literaturą; drugi język urzędowy wraz z literaturą Wspólnoty Autonomicznej (jeśli dotyczy); język obcy i matematyka. Dodatkowo w jednej z klas trzeciego cyklu uczniowie kształceni są z zakresu wychowania obywatelskiego i praw człowieka. Czytanie ze zrozumieniem, wypowiedzianie się ustne i pisemne, komunikacja audiowizualna, technologia informacyjna i nauka w zakresie wartości są wprowadzane w ramach wszystkich przedmiotów. Program nauczania dla poziomu szkoły średniej I stopnia dla pierwszych trzech lat zawiera: nauki przyrodnicze, wiedzę o społeczeństwie, geografię i historię, wychowanie fizyczne, edukację plastyczną i wizualną, język hiszpański z literaturą, drugi język urzędowy wraz z literaturą Wspólnoty Autonomicznej (jeśli dotyczy); język obcy, matematykę, muzykę i technikę. Podczas tych trzech lat uczniowie mogą wybrać przedmiot opcjonalny z oferty, która musi zawierać drugi język obcy i kulturę klasyczną. W czasie jednego z pierwszych trzech lat szkoły średniej I stopnia wszyscy uczniowie uczęszczają też na zajęcia z zakresu wychowania obywatelskiego i praw człowieka. W czwartym roku nauki wszyscy uczniowie muszą uczęszczać na: wychowanie fizyczne, etykę i wychowanie obywatelskie, wiedzę o społeczeństwie, geografię i historię, język hiszpański z literaturą, drugi język urzędowy wraz z literaturą Wspólnoty Autonomicznej (jeśli dotyczy); matematykę i pierwszy język obcy. Oprócz tego uczniowie muszą wybrać trzy z następujących przedmiotów: biologia i geologia, edukacja plastyczna i wizualna, fizyka i chemia, informatyka, łacina, muzyka, drugi język obcy, technika. Uczniowie mogą także wybrać jeden lub więcej przedmiotów opcjonalnych zgodnie z ustaleniami danej Wspólnoty Autonomicznej.

O nadzorze:

1. W Hiszpanii obowiązuje zdecentralizowany model administracji oświatowej, według którego odpowiedzialność za oświatę jest podzielona między Państwo, Wspólnoty Autonomiczne, administrację lokalną i szkoły.
2. Rząd centralny ogólnie określa organizację systemu oświaty, podstawowe wymagania dla szkół, podstawę programową, zasady współpracy międzynarodowej w edukacji, politykę wspierania i koordynacji badań. Rząd odpowiada też za ogólne plany kształcenia i regulacje dla kwalifikacji zawodowych i akademickich, ogólnopństwowe oceny diagnostyczne, politykę finansowego wsparcia dla nauki, status właściciela szkół publicznych za granicą i administrowanie nimi, ustanawianie podstawy prawnej dla zagranicznych szkół w Hiszpanii.
3. Odpowiedzialność wspólnot autonomicznych w obrębie ich terytoriów to tworzenie, administracja i zarządzanie szkołami, rozwijanie państwowych regulacji dotyczących programów nauczania i regulacja poziomów, gałęzi, ocen i specjalizacji; poradnictwo i wsparcie dla uczniów, zarządzanie kadrami, inspekcja kształcenia, nadzór nad podręcznikami i innymi materiałami dydaktycznymi, ocena diagnostyczna w szkołach na terytorium Wspólnoty; usprawnianie wymiany informacji i promocja dobrych praktyk w zakresie kształcenia i zarządzania, dostarczanie Państwu potrzebnych danych w celu tworzenia krajowych i międzynarodowych statystyk oświatowych, publikowanie danych i wskaźników pomocnych dla wspierania przejrzystości, dobrego zarządzania i badań edukacyjnych, negocjacja i przyznawanie wsparcia finansowego szkołom prywatnym, przyznawanie stypendiów i wsparcia finansowego, ustalanie składu i funkcji Autonomicznej Społecznej Rady Szkolnej itp.
4. Szkoły powszechnie przyjmują system zarządzania jakością ISO, co pozwala władzom na pozyskiwanie jednnorodnie przetworzonej informacji.

O nauczycielach:

1. W hiszpańskich szkołach/placówkach edukacyjnych zatrudnia się: nauczycieli edukacji przedszkolnej i szkoły podstawowej, nauczycieli szkoły średniej.

2. Nauczyciele pierwszego cyklu edukacji przedszkolnej powinni posiadać dyplom Maestro ze specjalizacją w zakresie edukacji przedszkolnej, którego zdobycie trwa trzy lata, bądź tytuł licencjata w tym samym zakresie, którego zdobycie trwa cztery lata.
3. Nauczyciele drugiego cyklu edukacji przedszkolnej muszą posiadać dyplom Maestro ze specjalizacją w zakresie edukacji przedszkolnej, bądź tytuł licencjata w tym samym zakresie. Zdarza się także, że korzystają ze wsparcia maistros z innych specjalizacji, jeśli zajdzie taka potrzeba.
4. Nauczyciele w szkole podstawowej muszą posiadać tytuł Maestro ze specjalizacją w zakresie kształcenia na poziomie szkoły podstawowej, którego zdobycie trwa trzy lata, lub stopień licencjata w tym samym zakresie, którego zdobycie trwa cztery lata. Są to nauczyciele nauczania zintegrowanego z kompetencjami pozwalającymi sprawować funkcję wychowawcy i nauczać we wszystkich dziedzinach wiedzy z wyjątkiem muzyki, wychowania fizycznego i języków obcych. Przedmioty te są prowadzone przez nauczycieli specjalistów.
5. Nauczanie na poziomie szkoły średniej wymaga stopnia uniwersyteckiego Licenciado, Architekta lub Inżyniera albo odpowiadającego mu stopnia licencjata, które otrzymuje się po studiowaniu na uniwersytecie przez cztery, pięć lub sześć lat. Począwszy od 1 października 2009 roku, zgodnie z porozumieniem bolońskim, wszyscy przyszli nauczyciele szkół średnich muszą odbyć szkolenie pedagogiczne i dydaktyczne prowadzone przez uniwersytety w formie rocznych studiów magisterskich.
6. W szkole podstawowej wychowawca klasy jednocześnie uczy języka hiszpańskiego, środowiska i matematyki. On też decyduje o promocji uczniów. Pozostali nauczyciele uczący innych przedmiotów (języków obcych, języka migowego, muzyki i wychowania fizycznego) mają tylko głos doradczy. Zespół nauczycieli uczących w danej klasie dokonuje jednej oceny opisowej ucznia na zakończenie szkoły podstawowej.
7. Wartością scentralizowanego systemu doskonalenia hiszpańskich nauczycieli jest sieć szkół wspierających się w doskonaleniu. Obowiązkiem rejonowych ośrodków

doskonalenia jest dbanie o rozwój nauczycieli przydzielonych im szkół. Programy szkoleniowe oparte są na koncepcji europejskich kompetencji nauczycieli. Dzielą się na programy dla nauczycieli początkujących, nauczycieli doświadczonych i liderów działań edukacyjnych w szkołach (projekty międzyprzedmiotowe). Szkoła może również sama wnioskować o rodzaj szkolenia i tworzenie międzyszkolnych grup wspierających się w doskonaleniu.

8. W szkołach/placówkach finansowanych przez państwo kadrze nauczycielskiej przysługuje zwyczajowo stały status urzędnika państwowego. Kandydaci na stanowiska nauczycielskie są zazwyczaj wybierani w procesie rekrutacji na zasadzie konkursu. Proces ten jest ustalany osobno dla każdego etapu nauczania. W sektorze prywatnym kandydaci na stanowiska nauczycielskie podpisują umowę o pracę z zarządem danej szkoły.

Rzeczy ciekawe:

1. W Hiszpanii zaskakuje mały wpływ dyrektora (raczej administratora) szkoły na jej zarządzanie, ograniczany istotnie przez zinstytucjonalizowany nadzór pedagogiczny. Jest jedno naczelne Ministerstwo Edukacji i 17 regionalnych ośrodków (inspektoratów), które kształtują oblicze edukacyjne poszczególnych autonomii (inspektorzy zatrudniają i oceniają nauczycieli, kontrolują programy nauczania, prowadzoną przez nauczycieli dokumentację, zatwierdzają programy rozwoju szkoły, kontrolują – poza dyrektorem - ocenianie uczniów i programy poprawy efektywności kształcenia, ustalają tygodniową organizację pracy nauczycieli i uczniów, przekazują środki finansowe). Zmarginalizowana jest również rola samorządu lokalnego, która ogranicza się do budowy i remontów budynków szkolnych.
2. W Hiszpanii, w przeciwieństwie do Holandii, istnieje problem egzekucji spełniania obowiązku szkolnego wobec uczniów w wieku gimnazjalnym. Do czasu kryzysu, niemal połowa młodzieży 15-16 letniej podejmowała pracę zarobkową i rezygnowała z uczęszczania do szkoły. Przy obecnym kryzysie i braku możliwości otrzymania pracy, ten problem znacznie się zmniejszył.

3. W Hiszpanii funkcjonuje zewnętrzne diagnozowanie uzdolnień uczniów w szkole podstawowej w celu kierowania uczniów zdolnych do gimnazjów, które potrafią pracować z takimi uczniami.
4. Mocną stroną Hiszpanów, w przeciwieństwie do Anglików, jest znajomość języków obcych.
5. Zajęcia z religii katolickiej są obowiązkowo prowadzone, zarówno na poziomie szkoły podstawowej, jak i średniej I stopnia, ale nieobowiązkowe dla uczniów.
6. W przedszkolach w Hiszpanii pracują nauczyciele posiadający ukończenie dwuletniego kursu ze specjalizacją w zakresie edukacji przedszkolnej. Nauczyciele ci nie mogą ani tworzyć, ani monitorować realizacji programu wychowawczego, za który odpowiedzialny jest nauczyciel z kwalifikacjami Maestro lub nauczyciel z licencjatem.

RUMUNIA

Struktura szkolnictwa, obowiązek szkolny:

1. Szkoły podstawowe; wiek 6 -10 lat.
2. Gimnazjum (I etap ogólnokształcącej szkoły średniej I stopnia); wiek 10 -14 lat.
3. Liceum (II etap szkoły średniej w którym prowadzi się kształcenie ogólnokształcące, profilowane lub zawodowe); wiek 14 16 lat.
4. Obowiązek szkolny: 6 – 16 lat
5. Obowiązkowe roczne przygotowanie dzieci pięcioletnich.

Podstawy nauczania:

Ramowy program nauczania dla szkół podstawowych i średnich, ustalany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, umożliwia szkołom opracowanie własnego planu lekcji i obejmuje podstawę programową oraz komponent programu nauczania, który samodzielnie przygotowują szkoły. Przedmioty nauczania są zgrupowane w siedmiu obszarach

programowych: język i komunikacja, matematyka i przedmioty przyrodnicze, ludzie i społeczeństwo, przedmioty humanistyczne i artystyczne, wychowanie fizyczne, technologie oraz poradnictwo i doradztwo zawodowe. Najważniejszymi przedmiotami są: język rumuński, języki obce, historia Rumunii i wychowanie fizyczne (stanowiące połowę tygodniowego wymiaru zajęć). Istnieją zalecenia dotyczące alternatywnych podręczników, pracy domowej oraz wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie dydaktycznym.

O nadzorze:

1. Ministerstwo Edukacji i Nauki składa się z kilku departamentów, które odpowiadają za różne formy i poziomy edukacji. Na szczeblu regionalnym, w każdym okręgu istnieje inspektorat szkolny, kierowany przez inspektora generalnego. W każdej szkole działa rada szkolna i zarząd szkoły, które wspomagają dyrektorów szkół w wypełnianiu zadań kierowniczych. Jeśli chodzi o inspekcje szkolne, dyrektorzy szkół i inspektorzy generalni mają obowiązek przygotowywania rocznych sprawozdań na temat warunków i poziomu kształcenia w podległych im placówkach. Sprawozdania te przedkłada się następnie władzom lokalnym oraz Ministerstwu Edukacji i Nauki.
2. Eksperti prowadzący ewaluację zewnętrzną w szkołach są czynnymi zawodowo nauczycielami, z odpowiednimi kwalifikacjami w zakresie ewaluacji. W celu zachowania transparentności i obiektywizmu ewaluatorzy nie mogą badać szkół z terenu swojego zamieszkania.

O nauczycielach:

1. Nauczycieli przedszkolnych (educatori) i nauczycieli szkół podstawowych (învățători) przygotowuje się w liceum pedagogicznym (szkole średniej II stopnia). Instruktorzy, nauczyciele szkół podstawowych specjalizujący się w takich przedmiotach, jak języki obce, wychowanie muzyczne i wychowanie fizyczne, są absolwentami kolegiów uniwersyteckich, które prowadzą krótkie studia 2-letnie (dla absolwentów liceów pedagogicznych) lub 3-letnie (dla absolwentów innych liceów). Nauczyciele szkół

średnich I i II stopnia (profesori) kończą studia długiego cyklu, trwające od 4 do 5 lat, zależnie od przedmiotu, którego mają uczyć.

2. W Rumunii osoba kończąca studia i znajdująca zatrudnienie w szkole formalnie nie posiada kwalifikacji nauczycielskich. Aby je uzyskać, musi przystąpić po 2 latach pracy do egzaminu państwowego, organizowanego przez uczelnię wyższą. Po zdaniu egzaminu kandydat otrzymuje trzeci – najniższy - stopień awansu. Zdobywanie pierwszego - najwyższego stopnia awansu poprzedzają liczne obserwacje lekcji przeprowadzanych przez kandydata. Ponadto nauczyciel jest zobowiązany do napisania pracy badawczej pod kierunkiem promotora uniwersyteckiego. Musi obronić pracę oraz zdać egzamin obejmujący zagadnienia z zakresu pedagogiki ogólnej i dydaktyki oraz metodyki posiadanej specjalności zawodowej. Uzyskiwanie kolejnych stopni awansu skutkuje znaczącą podwyżką płacy.
3. W szkole podstawowej każdą klasę uczy jeden nauczyciel. System oceniania oparty jest o 10- stopniową skalę ocen. Powyżej oceny 5 uczeń jest promowany do następnej klasy. W klasach I – IV stosuje się ocenę opisową.

Rzeczy ciekawe:

1. Każda szkoła przed rozpoczęciem działalności edukacyjnej musi uzyskać akredytację od Agencji Zarządzania Jakością (akredytacja jest odnawiana po pięciu latach). Ministerstwo Edukacji nie przekazuje pieniędzy na ten cel. Szkoły muszą same zdobyć środki finansowe (akredytacja jest płatna). Pozyskane fundusze agencja przeznacza na opłacenie ewaluatorów i poniesione koszty związane z ich pracą. Szkoła, która nie posiada akredytacji nie może wydawać uczniom świadectw ukończenia
2. W Rumunii rodzice otrzymują od państwa na każde uczące się dziecko zasiłek. Jeśli nauka nie jest kontynuowana, rodzice tracą prawo do zasiłku. Jest to pomysł na egzekwowanie obowiązku szkolnego.
3. 85% dzieci w wieku od 3 do 5 lat uczęszcza do przedszkola. Dzieci pięcioletnie objęte są obowiązkową edukacją przedszkolną.

CZECHY

Struktura szkolnictwa, obowiązki szkolny:

1. Szkoły podstawowe; wiek 6 – 10 lat.
2. Szkoły średnie I stopnia (gimnazjum); wiek 11/13 – 15 lat.
3. Szkoły średnie II stopnia; wiek 15 -19 lat.

Obowiązek szkolny: od 6 do 15 lat.

Podstawy nauczania:

Ustawa o edukacji z 2004 r., która weszła w życie w styczniu 2005 r., wprowadziła Ramowy program nauczania dla kształcenia elementarnego, który obowiązuje od roku 2007/08. Program przedstawia m.in. cele oraz zakres wiedzy i umiejętności, jakie powinni zdobyć uczniowie, a także dziedziny i ogólne treści kształcenia oraz wymagany poziom osiągnięć na każdym etapie. Na podstawie programu ramowego szkoły opracowują własne programy nauczania, włącznie z treściami i oczekiwanymi osiągnięciami, adekwatne do poszczególnych przedmiotów czy grup uczniów. Ramowy program nauczania określa dziewięć głównych obszarów kształcenia składających się z jednego lub więcej tematów edukacyjnych, treści międzyprzedmiotowych, dodatkowych tematów edukacyjnych i kluczowych kompetencji absolwenta. Określa on również podstawy programowe tematów, na przykład zalecane treści oraz efekty kształcenia pod koniec każdego okresu (pierwszy etap podzielony jest na pierwszy i drugi okres: odpowiednio lata 1-3 i 4-5). Obszary kształcenia to: języki i komunikacja językowa, matematyka i jej zastosowanie, technologie informacyjno-komunikacyjne, ludzie i ich świat, ludzie i społeczeństwo, ludzie i natura, kultura i sztuka, ludzie i zdrowie, ludzie i świat pracy. Treści międzyprzedmiotowe składają się z edukacji: osobistej, społecznej, dla demokratycznego obywatelstwa, ukierunkowanej na myślenie w europejskim i globalnym kontekście, wielokulturowej oraz nauki o środowisku oraz nauki o mediach.

O nadzorze:

1. Centralnym organem nadzoru jest Czeski Inspektorat Szkolny (Česká školní inspekce), podległy bezpośrednio ministerstwu edukacji. Zadaniem inspektoratu jest kontrolowanie szkół i szkolnej infrastruktury: warunków i wyników, jakości zarządzania, efektywności wykorzystania funduszy oraz przestrzegania obowiązujących przepisów na wszystkich poziomach. Czeska Szkolna Inspekcja to urząd administracyjny odpowiadający za nadzór pedagogiczny i ocenę systemów edukacyjnych w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich, szkolnictwie wyższym zawodowym oraz w innych formach edukacji szkolnej.
2. Wszystkie czynności z zakresu nadzoru pedagogicznego zarówno inspekcje jak i kontrole wykonują inspektorzy. Wyjątkiem są kontrole finansowe przeprowadzane przez specjalistę.
3. Inspekcja przeprowadzana jest w zespołach 3 – 4 osobowych i trwa 3 dni. W ciągu miesiąca inspektorzy przygotowują raport (około 9 stron), z którym zapoznają wyłącznie dyrektora szkoły. Ponadto raport zamieszczany jest na stronie internetowej Inspektoratu i badanej szkoły.
4. Czescy inspektorzy nie przeprowadzają w szkołach ankiet ani wywiadów z nauczycielami, rodzicami i uczniami. Głównym źródłem informacji jest dokumentacja szkoły oraz rozmowa z dyrektorem. W czasie obserwacji lekcji zwracają uwagę na to, czy nauczyciele motywują uczniów, czy wymagania wobec nich są zróżnicowane oraz czy nauczyciele doskonalą swoje umiejętności w zakresie pracy z dziećmi o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Mogą przeprowadzać testy sprawdzające wiedzę uczniów.
5. Jeżeli szkoła nie spełnia kryteriów ustalonych przez Ministerstwo inspektorzy mogą stosować sankcje (np.: skreślenie szkoły z sieci szkół, zobowiązanie dyrektora do opracowania programu naprawczego, skierowanie kontroli).
6. W szkole prowadzi się autoewaluacje. Wyniki z raportu stanowią podstawę do tworzenia szkolnych planów nauczania, organizowania zajęć dodatkowych z przedmiotów, w zakresie których uczniowie uzyskali niskie wyniki nauczania.

O nauczycielach:

1. Czteroletni cykl kształcenia nauczycieli przedszkolnych organizowany jest przeważnie na poziomie szkoły średniej II stopnia; istnieją również kursy na poziomie szkolnictwa wyższego.
2. Przyszli nauczyciele przedmiotów teoretycznych na innych poziomach kształcenia muszą uzyskać dyplom uczelni akademickiej na poziomie magisterskim. Różne rodzaje niższych kwalifikacji zawodowych (spoza szkolnictwa wyższego) są wystarczające dla nauczycieli przedmiotów praktycznych. Kształcenie nauczycieli przedmiotów ogólnych jest na ogół równoległe, podczas gdy dla przedmiotów technicznych/zawodowych etapowe. Nauczyciele (z wyjątkiem tych na poziomie szkoły podstawowej) są nauczycielami przedmiotu.
3. Nauczyciele nie mają statusu urzędników państwowych. Czeskie szkoły zazwyczaj podpisują z nauczycielami umowy na czas określony, obejmujące okres od września do czerwca. Wiele szkół w Czechach na czas wakacji letnich zwalnia nauczycieli, aby zaoszczędzić na wynagrodzeniach i ubezpieczeniach. Zwolnieni nauczyciele rejestrują się w urzędach pracy, aby pobierać zasiłek w okresie wakacyjnym. Kolejny kontrakt zawierają po wakacjach.
4. W Czechach nauczyciele szkół podstawowych muszą przepracować w tygodniu 20 godz., w gimnazjum – 16, a w liceach – 15.

Rzeczy ciekawe:

1. W Czechach (na czeskiej ziemi) obowiązek szkolny wobec dzieci w wieku 6 – 12 lat wprowadziła cesarzowa Maria Teresa w XVIII w. (Nowy Kodeks Szkolny). Zaczęto egzekwować go w wieku XIX.
2. W Czechach do roku 1919 nauczycielki nie mogły być mężatkami.
3. W Czechach wszystkie czynności inspektorzy wykonują przy pomocy służbowych samochodów.
4. Czeskie szkoły nie są objęte żadną formą wspomagania ze strony Inspektoratu.

1. Podstawa opracowania: Sprawozdania z wyjazdów studyjnych w ramach realizowanego projektu Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap II i III;

2. Uzupełnienie : Europejska sieć informacji o edukacji EURYDICE, www.eurydice.org.pl/
(Istniejąca od 1980 roku sieć składa się z biur krajowych, utworzonych przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów, i z biura europejskiego (EACEA P9), utworzonego przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). EURYDICE, pracując dla twórców polityki edukacyjnej i świata edukacji, przygotowuje i publikuje opisowe analizy systemów edukacji, studia porównawcze na tematy będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej i wskaźniki dotyczące różnych poziomów edukacji).